

היו ולא היו בגלות אלא קי"ז כמו שנאמר ודוק. ואפשר לרמוז דשם אלהים מדת הדין וגברו רחמיו יתברך והפליא חסדו לישראל עבדו וצירף שם אל שהוא חסד עם שם אלהים מדת הדין למתק הדינין. והיה מספר אל אלהים קי"ז ולכן יצאו בקי"ז שנה דנצטרף מדת חסד אל עם אלהים. א"נ אפשר לרמוז במ"ש רבני אשכנז כי ת"ל הוא מספר ה' פעמים אלהים וקושי השעבוד היו פ"ז שנה משנולדה מרים כמספר אלהים וגברו רחמיו ית' ונהפכו ד' אלהים הנותרי' למדת רחמים ד' היות וכנגדן ד' כוסות וד' גאולות זהו תורף דבריהם ז"ל בקצור. ומדבריהם נקה לרמוז כי כל מה שישבו בגלות מפטירת לוי שהיה פטירת אחרון שבשבטים עד צאתם היה קי"ז שנים צא וחשוב שם אלהים שהיה קושי השעבוד ושם הויה ועוד ד' נגד ד' היות שנעשו במקום ד' אלהים ועם הכולל הכל גימטריא קי"ז ולזה יצאו בקי"ז שנים וכנגד זה פסוקי שיר השירים קי"ז ודוק הטב.

ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצויינין שם. פירש הרב שובלי הלקט בשם אחיו דאעפ"י שהיו אנשים מתי מספר לא היו נבלעין במספר כל ההמון הגדול שבמצרים אלא היו מצויינים בדתם ומנהגם עד שידועים ונכרים והם ידועים לאומה בפני עצמה:

ורב כמו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי אפשר להבין הכפל במ"ש הרשב"א בחידושי יבמות על דף מ"ו במאי דאמרינן התם דגר בעי מילה וכו' שכן מצינו אבותנו שמלו וכו' דמנא לן דהואי מילה בשעת קבלת התורה. ואפשר דכתיב כי מולים היו העם היוצאים ממצרים ומשמע להו שנימולו ביציאתן כלומר שמלו אותן שלא היו נמולין והנימולים הטיפו דם ברית וכו' והרמב"ן כתב דכל שהיו נמולין לא הוצרכו להטיפ דם ברית דסלקא להו מילה דהא מפקדי עלה ולא דמי לגבעוני מהול וערבי מהול דכיון דלא מפקדי כמאן דלא מהילי דמו עכ"ל. ולסברא שכתב בתחילה דנימולו מה שלא היו נמולים והנימולים כבר הטיפו דם ברית.

תפלה דתמיד מתפלל' עלינו זו"ש היא שעמדה לשון תפלה כמשו"ל אין עמידה אלא תפלה שהיא מתפללת בעבור אבותנו ובעדינו כי בניה הם בצרה והיא מתפללת והקב"ה שומע תפלתה ומצילנו.

א"נ אפשר במ"ש הרב עיר וקדיש כמהר"ש הלוי בן אלקבץ ז"ל בס' ברית הלוי כ"י דהשכינה במצרים לא היתה בגלות רק שהיתה שם אבל עתה בגלותנו זה היא כ"י בבחינת גלות והאריך בזה לישב מאמרי הזהר הקדוש עש"ב. ולפי דבריו אפשר שז"ש היא השכינה שעמדה לאבותנו ולנו הא כדאית' והא כדאית' שעמדה לאבותנו דייקא שעמדה שהיתה שם עמנו במצרים. ולנו כדאיתא בגלות. א"נ יש לפרש לפי פשוטו דסיים להביא פסוק וגם את הגוי אשר יעבודו ותיבת וגם ריבה ד' גליות כמשו"ל עז"א היא שעמדה וכו' דהבטחתו היא שעמדה ומה גם דאמרו בזהר הקדוש דמיציאת מצרים נמשכת הגאולה העתידה.

ויר"ך מצרימה אנוס על פי הדיבור. אפשר דבזכות יעקב אע"ה שירד אנוס לקיים גזרתו יתברך לא היה השעבוד אלא קי"ז שנים כמספ' אנו"ס וזוה פירשתי בעניותי בקונטרס נחל קדומים פ' ויגש משו"ל שלח לו גריסין של פול ע"ש ובשומר הפתח אשר בסוף פתח עינים דף צ"ח ע"ב ע"ש:

ובזה אפשר לתת טוב טעם שבשיר השירים הוא מדבר בגאול' מצרים כידוע ואנו אומרים אותו בפסח ובבתי כנסיות. והנה בשיר השירים יש קי"ז פסוקים לא פחות ולא יותר. והגאון החסיד בס' מעשה רקח מס' שבת טעמא טעים למה שאמר שלמה קי"ז פסוקים בשיר השירים. ולמה שאנו אומרים אותו בשבת ע"ש דברים טובים ונכוחים ראויים אליו זלה"ה.

ולנ"ו בעניותנו אפשר לרמוז כי שיר השירים מדבר בגאולת מצרים. ונאמר בפסח. והוא רמז שיש בו קי"ז פסוקים במספר שנים שישבנו בגלות כמ"ש בסדר עולם. ובא הרמז בפסוקים לומר שנפסקו שנות הגזרה ת"ל שנה ונעשו רד"ו ואח"כ מרד"ו נעשו קי"ז וזהו פסוקים ששני פסקות

מאחר דביות מצרים היא למשה והוא נותן לנו במתנה הרי כתיב ושונא מתנות יחיה ולא ירצו לשאול ולזה הוצרך לומר בבקשה מכם. נוסף על מה שהשיבו הם ואמרו והלואי שנצא בעצמנו משל וכו' ודוק.] והיינו בבקשה שהכל שלך דחייב לך פרעה ואתה תתן לישראל כדי שלא יאמר אברהם אע"ה ואחרי כן יצאו בשעת יציאה לא נהקיים בהם דביות הים היא הרכוש גדול והוא אחר צאתם. וז"ש ותבואי בעדי עדיים שתי ביזות והטעם שדים נכוננו משה ואהרן וביזות מצרים למשה רבינו ע"ה שחייב לו פרעה וביזות הים היא הרכוש גדול ודוק.

וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה. אפשר במה שכתבנו לחקירת הרמב"ם דלמה נענשו המצרים והלא כך גור ה' ועבדום וענו אותם ותירץ דה' לא אמר מצרים. והשינו הראב"ד דעל מי תחול הגזרה ואמרנו בעניותנו שכל האומות היו מותרות לשעבד ישראל אבל המצריים לקו על שהיו כפויי טובה שיוסף הצדיק ע"ה היה מלך עליהם והחיה אותם והיו עבדיו וזה נחשב להם עון גדול ולקו אבל אם היו אומה אחרת לא היו לוקים. א"נ דאם היו עושים לקיים גזרתו יתברך שאמר ועבדום וענו אותם לא היו לוקים אך הם כונתם לענותם דוקא בשאט בנפש לא לקיים מאמר ה' ולא עוד אלא שאמרו הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל ולזה לקו. א"נ שכאשר באו משה ואהרן בדבר ה' לשלחם הוסיפו לשעבדם ואמרו תכבד העבודה ולזה לקו. ואפשר שהשלשה טעמים האלו רמוזים בכתוב הזה וה"פ וירעו אותנו המצרים שקבלו טובה הרבה מיוסף הצדיק ע"ה והיו עבדיו. והם דוקא גאסרו לרעו"ת ביעקב. ועוד ויענונו לא כיונו לקיים גזרת ה' כי אם לענותו ולכן מעותדים ללקות. ועוד ויתנו עלינו עבודה קשה כאשר שלח ה' להוציאנו הן ברשען אמרו תכבד העבודה זאת היתה להם ליענש עונשים קשים.

ונצעק אל ה' אלהי אבותנו וישמע ה' את קולנו וירא את עניינו וכו'. בא להודיע כמה גברו רחמיו יתברך שכל העיני היה צורך

אפשר לומר דזהו הכפל ואראך מתבוססת בדמין שקבלת אלהותי ואומר לך בדמין חיי כנגד אשר נימולו עתה. ואומר לך בדמין חיי על שהנימולים הטיפו דם ברית:

ולדעת הרמב"ן שהנימולים כבר סלקא להו מילה דהא מפקדי עלה אפשר דהכפל הוא ואומר לך בדמין חיי כלפי הנימולים עתה. וכלפי אשר מלו כבר ואומר לך דייקא לאפוקי גבעוני וערבי דלא מפקדי כמאן דלא מהילי. אך להבדיל לך דייקא שאתה מזרע האבות ונצטוית על המילה אני אומר בדמין חיי דסלקא לך המילה:

ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים. אפשר לפרש ותרבי דמימי האבות כבר היו ראשי הדורו מקיימים התורה ותגדלי כי עתה אתם גדולים גדול המצווה שנצטויתם ומוכנים לקבל התורה וזהו ותגדלי על דורות שעברו שאתם גדול המצווה ועושה. ותבואי בעדי עדיים לכאורה כי היכי דאמר ותרבי ותגדלי היל"ל ותעדי עדי עדיים. אמנם הכונה כי עדי עדיים הם ביזת הים וביזת מצרים וא"ש ותבואי בעדי עדיים:

ותבואי בעדי עדיים שדים נכוננו. אמרו רז"ל בעדי עדיים ביזת מצרים וביזת הים שדים נכוננו זה משה ואהרן. ויש לדקדק מה ענין ביזת מצרים וביזת הים למשה ואהרן. ואפשר במ"ש הרב שפתי כהן על התורה שנתחייב פרעה שהיה הרע של קין למשה שהיה הטוב של הבל שגזל תאומתו והצאן וגם ולדותיהן והרגו וכתוב את כל הון ביתו יתן ועל זה היה ביזת מצרים וזהו תורף דבריו ז"ל בקצר אמיץ. ואפשר שלכן זכו בשתי ביזות ביזת מצרים וביזת הים. ביזת מצרים בשביל מה שחייב פרעה למשה רבינו ע"ה וביזת הים לקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול וכמשו"ל דבביזת הים נתקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וז"ש רז"ל פ"ק דברכות א"ל הקב"ה בבקשה ממך צא וא"ל לישראל וכו' [והכונה שלא יאמרו הקב"ה הבטיחנו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול ולמה נשאל דרך שאלה. א"נ כפי דרכנו שיהיו איזה אנשים מישראל ע"אמרו

להוציא לאור ניצוצו' הקדושה אשר היו שם מאדה"ר. והבנים שהשליכו ליאור ושהיה שוחט ק"ן תנוקות בבקר וק"ן בערב היו רשעים גמורים כמשז"ל וכמו שאמרתי אני בעניי דרך צחות אל הסתכל בקנקן אלא במה שיש בו שלא נראה ק"ן תינוקות בבקר וק"ן בערב שהיו שוחטים אלא במה שיש בו שהיתה נפשם לא מטהרה. ולפ"ז צעקתם על העינוי ועל הבנים לא היתה כהוגן כי כן היה צריך ועכ"ז לא כלו רחמיו. וז"ש ונצעק אל ה' אלהי אבותנו כלומר עשה בשביל אבותנו הגם שאין אנו כדאים וישמע ה' את קולנו אעפ"י שהיינו בדרך לא טוב וגברו רחמיו וירא את ענינו קושי השעבוד הגם שהיה צריך ואת עמלנו הבנים שהיו רעים וטוב להם ליאבד ואת לחצנו עוד כובד העבודה הגם שהכל היה צורך עכ"ז גברו רחמיו יתברך ויוציאנו וכו' כמו שנבאר בסמוך בס"ד.

ויוציאנו ה' ממצרים וכו' ולא ע"י שליח. פי' הרשב"ץ בפירושו שהוא מט"ט כי כן נקרא שליח בלשון יוון מטטרון עכ"ל. וזה עיקר ולא כמ"ש הרב המו' מהרי"ך גר"ו בספר המשובח שבח פסח דף כ"ח ע"ד שהוא תרגום משמרת ע"ש.

ובמורא גדול זו גילוי שכינה כמ"ש או הגיסה אלהים וכו' ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם במצרים לעיניך. אפשר לומר כי הנה ידוע דגלות מצרים היה לברר ניצוצות הקדושה מק"ל שנים שפירש אדה"ר מחיה וחזא לאונסיה הנפילים היו בארץ מצרים ולכן ישראל בעינוי ושעבוד בחמר ולבנים הוציאו הניצוצות. אמנם כאשר נטמעו בשערי טו' מ"ט והיו ח"ו נאבדים כ"י גברו רחמיו להוציאם. אך אכתי פשו ניצוצות הרבה ולכן כ"י נגלה בכבודו במצרים ונגמרו לצאת כל ניצוצות הקדושה ע"ד שאמרו המקובלים נתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות נתן עיניו צמצם הצדיק ניצוצות הקדושה שהם עיניו ואז הניצוץ המחיה את הרשע אז ידלג כי החלק נדבק בכל ויצא ניצוץ קדוש שברשע המחיה אותו ונעשה גל של עצמות עכ"ד ועאכ"ו קלים וחמורים בגלוי שכינה שיתין רהוטי רהוט ניצוצות הקדושה.

וזה ובמורא גדול זו גילוי שכינה לגמור בירור הניצוצות של קדושה כמ"ש או הגיסה וכו' ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם במצרים שהיו בה ניצוצות הקדושה וזהו לעיניך הם ניצוצות הקדושה לעיני כל ישראל אשר היו במצרים ובגילוי שכינה יצאו לאור וז"ש לבא לקחת לו גוי מקרב גוי וכמו שפירשתי בעניותי וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישראל דכשיעור העינוי כן היו יוצאים לאור ניצוצות הקדושה והיו באים דרך גבר ופרו ורבו. ואם היתה נשמה שעסקה הסט"א ובנה עליה בנין בהגיע תור לצאת אותה הנשמה הורס הבנין כולו כדין גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כמ"ש הגאון הרמ"ע ז"ל ולפי העלות ניצוצות הקדושה הולכים ודלים המצריים שניטל הדרם וחיותם. וז"ש וכאשר יענו אותו לפי שיעור העינוי כן ירבה שע"י העינוי מוציאים לאור ניצוצי הקדושה ופרים ורבים. וכן יפרוץ הורס בבנין הסט"א כדין מקעקע הבירה ויקוצו מפני בני ישראל קצו בחייהם שראו שחיותם מתמעט בבירור ניצוצות הקדושה שהם חיותם.

ובא וראה מפלאות תמים דעים שכאשר באו משה ואהרן להוציאם ועדיין היה מרבית נ"י הקדושה נתן בלבם תכבד העבודה על האנשים שעל ידי כובד העבודה עוד הם מבררים ניצוצי הקדושה. ועם כל זה עדיין נשארו הרבה והוצרך גילוי שכינה לגמור הבירור כדאמרן. ולפי האמור אפשר לומר שז"ש משה רבינו ע"ה ומאו באתי אל פרעה וכו' הרע לעם הזה שאמר תכבד העבודה וע"ז שאל למה הרעותה וכי תימא טובה היא להם למהר להוציא לאור ניצוצות הקדושה ע"י כובד העבודה א"כ למה זה שלחתני דאם עדיין יש להוציא הרבה ניצוצו' א"כ אינו זמן גאולה עדיין למה זה שלחתני ודוק.

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב. אפשר לומר כי בא ללמד ברמז כי המכות היו באים מכת עשר ספירות הקדושות כמו שכתבו גורי האר"י זצ"ל בפרטות. וכשתבא חשבון דצ"ך עד"ש באח"ב ותוסיף מ' כי כל מכה היתה של ארבע מכות כדעת רבי אליעזר יעלה